

Gloort er binnenkort weer licht aan
het einde van de tunnel?

RANDVERSCHIJNSELEN

Jaargang 21 - nummer 5 - 29 april 2021

Colofon

Correspondentieadres

Fregat 50

3232 CH Brielle

E-mailadres

Redactie

Tekstverwerking / vormgeving

E-mail

secretaris.hrm@gmail.com

Ger Buitink en Roel Korpershoek

Ger Buitink

redactie.hrm@gmail.com

Bestuur Randstedelijk Mannenkoor

Voorzitter

Ger Beikes

06-11300722

voorzitter.hrm@gmail.com

Secretaris

Ies Dekker

0181-412393

secretaris.hrm@gmail.com

Penningmeester a.i.

Bas Vogel

0181-613157

b.vogel4711@gmail.com

Comm.PR

Kees Wagener

06-25035188

prcomm.hrm@gmail.com

Comm. Activiteiten

Koos Bouter

0181-479990

j.bouter@kpnmail.nl

2° Penningmeester

Cees Brobbel
0181-414279
cees.brobbel@hetnet.nl

2° Secretaris

Bas Vogel
0181-613157
b.vogel4711@gmail.com

Muziekcommissie

Arjan Breukhoven
010-4211882
info@arjanbreukhoven.nl

Ger Beikes
06-11300722
voorzitter.hrm@gmail.com

Arie van Sintmaartensdijk
0181-626184
jacomijntje46@gmail.com

Leo Molendijk
0186-691884
l.molendijk@kpnmail.nl

Bert Bijkerk
06-21521162
bbijkerk@planet.nl

Koormeester

1° Koormeester
Leo van Kooij
0181-213952
nylon@hetnet.nl

2° Koormeester
vacant

3° Koormeester
Toon Kooren
0181-216654
kooren45@zonnet.nl

Gastheren

1° Tenoren
Leo Molendijk
0186-691884
l.molendijk@kpnmail.nl

2° Tenoren
Cor Kreft
010-4383318
c.kreft15@upcmail.nl

Baritons
Jan Modderman
06-38599471
j.modderman53@gmail.com

Bassen
PeterSpanjersberg
06-22935791
peter10021951@gmail.com

vervanger
Willem Kardol
06-53539296
willemkardol@hccnet.nl

vervanger
Cees Neuteboom
0181-620080
cetruneuteboom@outlook.com

vervanger
Ger Beikes
06-11300722
gerbeikes.hrm@gmail.com

vervanger
Peter Hoevenaars
0181-310807
pjhoevenaars@planet.nl

Diversen

Erelid: Cees Brons en Anton Kooren

Repetities: Iedere donderdag om 19.30 uur in 'De Kern', Eikenlaan 2, Spijkenisse, 0181-612800.

Contributie: € 16,00 per maand; over te maken per eerste van de maand op RABO bank nr. **IBAN** NL24 RABO 3160 3246 13 van Het Randstedelijk Mannenkoor te Spijkenisse.

Donateur worden? : Voor slechts € 36,00 per jaar kunt u het koor steunen. In ruil voor die steun krijgt u gratis 1x toegangskaart voor eigen concert naar keuze en 6 x per jaar het clubblad Randverschijnselen. Betaling zie contributie.

Kleding: **Formeel 1:** rood jasje, gilet, zwart overhemd, rode vlinderstrik, rode pochet (nieuw), zwarte smokingbroek, zwarte sokken, zwarte schoenen.

Formeel 2: zwart smokingjasje,ivoorkleurig overhemd, zwarte smokingbroek, zwarte sokken, zwarte schoenen.

Formeel 3: crèmekleurig smokingjasje,ivoorkleurig overhemd, zwarte smokingbroek, zwarte sokken, zwarte schoenen.

Diversen : bij formeel 2 en 3 kunnen we gebruik maken van rode vlinderstrik/rode pochet (nieuw) of gestreepte vlinderstrik/pochet.

Website: www.randstedelijkmannenkoor.nl
E-mail: info@randstedelijkmannenkoor.nl

inhoudsopgave

24

blz. 2-3
blz. 4
blz. 5-6
blz. 7
blz. 8
blz. 9
blz. 11-12
blz. 13-15
blz. 16
blz. 18
blz. 21-22
blz. 24-32
blz. 33-38

Colofon
Inhoudsopgave
an de voorzitter
Van de redactie
Wie is er jarig
Deze leden zijn alweer 15 jaar lid
De drogist
Beeldende kunst Nissewaard
Bedankt!
April weet niet wat zij wil
Lentekriebels & Bromelia's
Het wapen van Spijkensisse
Fout of goed in de oorlog

van de voorzitter

Adverteerders/sponsors.

Deze keer wil ik eens beginnen met onze adverteerders/sponsors in het zonnetje te zetten. Elk jaar weer vragen wij de betrokkenen om onze vereniging te sponsoren door een advertentie te plaatsen in ons clubblad. Ook een eenmalige financiële bijdrage nemen we zeer dankbaar in ontvangst. We moeten ons goed beseffen, dat het niet vanzelfsprekend is, dat men ons ter wille is. Of het nou gaat om een winkelier of een instantie, zoals de gemeente Nissewaard, dankzij deze bijdragen kunnen we ons permitteren om concerten te organiseren, om muziek te kopen, om nieuwe spullen aan te schaffen.

Laten wij op onze beurt toch vooral – indien mogelijk – deze adverteerders/sponsors bezoeken en daar onze inkopen doen. Welke het zijn??? Kijk in het midden van dit boekje.

Einde lidmaatschap.

Helaas heeft Henk Muilenburg (2^e tenor) dusdanige gezondheidsklachten, dat hij heeft moeten besluiten zijn lidmaatschap te beëindigen. Henk is altijd een trouw en enthousiast deelnemer geweest bij onze repetities en optredens. Sinds maart 2010 was Henk lid. Ik wil Henk hartelijk danken voor zijn betrokkenheid en inzet.

Ik wens hem ondanks alles nog vele plezierige jaren toe, samen met zijn echtgenote.

Einde gebouw De Kern.

Het is 1 april 2021 geweest en dat betekent het einde van ruim 20 jaar repeteren in dat gebouw. De huur is ons opgezegd en we moeten dus naar een andere locatie om te repeteren. De Kern zal grondig onder handen genomen worden. Dan zal er verhuurd worden aan groepen, die een binding hebben met de kerk. Natuurlijk heeft het bestuur nadrukkelijk gevraagd weer in aanmerking te komen voor een nieuwe huurperiode. Maar de komende 2 jaar zal dat niet gebeuren. Uiteraard houden we in de gaten of er toch een mogelijkheid gaat komen. Want De Kern was toch wel een ideale locatie; elk andere locatie zal een of meerdere minpunten hebben. Laten we daar maar op voorbereid zijn.

Ontruimen.

Het bestuur, aangevuld met o.a. Cors Weijers en Arie van der Stelt, heeft de kasten uit De Kern weggehaald. Deze staan nu in Abbenbroek bij de familie Oosterlee. Daar staan ook ons podium, onze stoelen en andere spullen (o.a. kerstmateriaal) opgeslagen. Ook de piano is verhuisd. Koos Bouter, Kees Wagener en ondergetekende hebben onder de bezielende leiding van Wim de Swart de piano gebracht bij Jan Lankhuijzen in Hellevoetsluis. Ook Hans Bremer kwam daarbij nog een beetje 'opzichten'.

Trudy, de echtgenote van Jan, heeft ons – ondanks haar handicap (kuit- en scheenbeen gebroken, enkelbanden gescheurd) zeer gastvrij ontvangen en de plek voor de piano aangewezen. Ik wil iedereen hartelijk dan zeggen voor de medewerking.

Corona / Covid19.

Nog steeds houdt dit virus ons in de greep. Geen enkel koor – zeker niet in de grootte als HRM – repeteert. Sommigen denken dat het wel 2022 gaat worden; zelf ben ik wat positiever gestemd. Ik hoop, dat de inenting hun vruchten afwerpen en dat er steeds meer mogelijk wordt. Zou het dan kunnen zijn, dat we in september 2021 weer aan de slag kunnen???

Vaccinaties.

Langzaamaan zullen onze koorleden ingeënt zijn, sommigen misschien al twee keer. Wij hopen, als we weer kunnen gaan repeteren, dat al onze leden de prikken hebben ontvangen.

15 jaar lid?

We hebben ooit ingesteld, dat wie 15 jaar lid is, daarvoor een aandenken krijgt. In 2021 zijn er 3 zangers, die een oorkonde en een fles wijn krijgen voor hun trouwe lidmaatschap. Het zijn Roel Korpershoek (lid sinds 22-02-2006), Heerco Steen (lid sinds 13-04-2006) en Cees Neuteboom lid sinds 12-06-2006). Zij krijgen de spullen binnenkort thuisbezorgd. En we wensen hun nog heel lang zangplezier toe bij ons fantastische koor.

De Stoep.

In 2020 hadden we het jubileumconcert gepland in theater De Stoep. Dat kon niet door gaan en we reserveerden alvast voor 2 oktober 2021 voor alsnog dat concert. Maar ook dat gaat niet door. Stel dat we in september weer kunnen gaan repeteren, dan is de voorbereidingstijd veel te kort om een goed programma ingestudeerd te krijgen.

ALV.

Het bestuur heeft besloten om de Algemene Leden Vergadering ook dit jaar weer schriftelijk af te doen. Het moge duidelijk zijn dat er weinig te melden valt. Maar formeel dienen we wel het vorige jaar af te sluiten met instemming van de leden. De bestuursleden blijven nog op hun post, ook al was het tijd om te stoppen. Dat leek ons in de huidige situatie niet handig. Er is wel een vacature: we zoeken een penningmeester!!! Het formulier waarin we om instemming vragen bij bepaalde onderwerpen graag zo spoedig mogelijk retourneren naar onze secretaris. Mochten er vragen zijn, stel die zo snel mogelijk, dan kunnen wij een antwoord formuleren.

Locaties.

In de brief, toegezonden op 15 april, hebben we uitgebreid aangegeven, dat wij op zoek zijn naar een zo geschikt mogelijke locatie. Heb je nog een idee, laat het ons weten.

Intussen, beste mensen, blijf gezond!!

Ger Beikes

'To Be or Not To Be that is the question' volgens een uitspraak van William Shakespeare.

Als hij in deze tijd geleefd zou hebben dan zou hij misschien wel de volgende zin geuit hebben "Wel een prik of geen prik, dat is de vraag" Voor de redactie is het inmiddels een voldongen feit. De prik zit in de arm en binnenkort ook nummer 2.

Gezien de uiteenlopende leeftijden van ons koor zal bijna iedereen wel inmiddels een vaccinatie hebben ontvangen of een uitnodiging.

Het zal voor ons koorzangers een hele geruststelling zijn als het vaccinatie circus achter de rug is. En er langzaam licht gloort aan het einde van de tunnel.

Het is weer gelukt om RV nummer 5 weer te vullen met een paar mooie en interessante verhalen.

Voor de laatste editie van deze jaargang is kopij van harte welkom.

Dus mannen er is werk aan de winkel. Schrijf je ervaring omtrent deze pandemie eens op papier. Hoe heb je de tijd gevuld? Met of zonder zingen in de badkamer. Hoeveel wandel of fietstripjes hebben jullie gemaakt?

Heeft een jaar van niet zingen voor andere hobby's gezorgd?

Veel vragen dus ook veel antwoorden, toch!

Rest ons nog iedereen veel leesplezier te wensen en blijf voorzichtig en gezond.

Het volgende nummer verschijnt op 24 juni 2021

Kopij voor 13 juni 2021 sturen naar:

redactie.hrm@gmail.com

Op:	wordt:	jaar:
11 mei	Ton Kooren	80
18 mei	Jos Heutink	69
30 mei	Arie van Sintmaartensdijk	78
12 juni	Hans Bremer	79

Allemaal van harte gefeliciteerd en een fijne verjaardag toegewenst.

Deze leden zijn al weer 15 jaar lid.

Te beginnen met **Roel Korpershoek (bariton)**. Roel is lid sinds 22 februari 2006. Maar dat ging niet zonder slag of stoot. Roel moest zo nodig klussen op een donderdagavond, toen Ger Buitink bij hem voor de deur stond. Ger sleurde Roel mee naar de repetitie van HRM. En hij vanaf dat moment een enthousiast lid, die altijd klaar staat, concerten zelden of nooit overslaat. Hij bleek zeer verrast toen ik bij hem voor de deur stond met de oorkonde en een fles wijn. “Ben ik al zo lang lid....???” Ja, dus.

Daarna kwam **Heerco Steen (bas)**, ons op 13 april 2006 versterken. Heerco bleek ook een enthousiast lid. Hij stortte zich op de modernisering (samen met het toenmalige lid Leendert v.d. Berg) van onze Statuten. Daarna werd hij ook nog eens penningmeester voor een aantal jaren. Ook hij had er niet bij stil gestaan al weer 15 jaar lid te zijn. Houden zo, Heerco. Nog een aantal jaren erbij graag.

De derde persoon was **Cees Neuteboom (2^e tenor)**, hij kwam er officieel bij op 12 juni 2006. Ja, want Cees keek eerst de kat uit de boom. Is zo'n koor wel wat voor mij? Vind ik zingen wel leuk? Na een paar weken repetities gevolgd te hebben, wist Cees het zeker. Dit vind ik leuk, nee dit vind ik heel leuk. En dus zie je hem altijd meegaan naar concerten, op reis, als er wat kluswerk te doen is, o.a. de aanhanger rijden. Goed zo, Cees. Blijf dit maar lang volhouden.

Ger Beikes.

Als ik dit afrekenen gaat ze het vast weer vragen...ik weet het zeker! Ze vraagt het namelijk Altijd, al twee jaar lang!! Ik begrijp het niet, wat heeft het voor zin om steeds weer die ene vraag te stellen? Ik geef toch standaard hetzelfde antwoord. Ze moet het vragen dat weet ik wel, maar het slaat echt nergens op.

Hangt er soms een camera bij de kassa en zit er dan iemand naar het beeldscherm te kijken om te checken of het personeel wel DE vraag heeft gesteld?

En word je ontslagen als je DE vraag hebt overgeslagen?

Nou let op daar gaan we! "Goedemiddag" zegt de verkoopster. "Hallo" zeg ik terug. "Dit is het?" vraagt ze en ze pakt mijn spullen. "ja dit is het" reageer ik "Heeft u nog vragen over het geneesmiddel?" zegt ze er vervolgens achteraan.

AAHHHH ze doet het!! Ze doet het weer! Al twee jaar lang iedere week dezelfde vraag!! "Heeft u nog vragen?" "Heeft u nog vragen?" "Heeft u nog vragen?"

Jaar in jaar uit! Dat is 104^e keer dezelfde vraag en ik heb al 104 keer hetzelfde antwoord gegeven! Er zit potdome een bijsluiter van 15 kantjes bij, en dan zou ik nog vragen hebben!? Even serieus..het is maar Paracetamol. Weet je wel, zo'n pilletje waar je er 15 van in 1 keer kan innemen en dan nog steeds koppijn hebt!

Ik ben het zo zat met dat mens! Ze denkt nu natuurlijk dat ik nee ga zeggen. Ha, mooi niet! Dit keer doen we het op mijn manier!

"ja ik heb een vraag, antwoord ik". "In verband met brandend maagzuur gebruik ik Protonpompremmers, ik slik Excedrin in verband met mijn migraine aanvallen, ik gebruik Otagan druppels in verband met oorpijn, ik gebruik Tilavist oogdruppels in verband met hooikoortsaanvallen. Om verstopping van het darmkanaal te voorkomen gebruik ik Psylliumvezels en Lactulose poeder, ik slik 10 mg Prozac in verband met paniekaanvallen en omdat ik af en toe last heb van eczeem smeer ik twee keer per dag hydrocortisonacetaat 1%".

"Nu vroeg ik me af.. als ik nou in de ochtend begin met Protonpompremmers, de Excedin en de Otagan. Om een uur of 12 de Tivalist indruppel, de Psylliumvezels inneem en het Lactulosepoeder opdruk...kan ik dan tussen de Prozac en de Hydrocortisonacetaat 1%, 1000 mg Paracetamol innemen?" "of beter 500 mg?"

Dat mens kijkt me aan....wordt rood en begint vervolgens als een idioot door de bijsluiter te bladeren en haalt dan haar collega erbij. Ze probeert mijn vraag aan haar collega te herhalen, maar gooit werkelijk alles door elkaar. Ik kijk en denk mijn hemel, het is maar goed dat zij geen dokter is dan had namelijk de eczeemzalf in mijn ogen gezeten, de oogdruppels in mijn oren en dan had ze waarschijnlijk de Psylliumvezels tegen verstopping voor uitwendig ingebracht. Het zweet staat letterlijk op haar bovenlip als blijkt dat haar collega er ook geen fluit van begrijpt. Ze pakt een briefje, schrijft er een telefoonnummer op en zegt vervolgens "hier heeft u het nummer van de apotheek, vraagt u het daar maar even na."

Ik ben benieuwd of ze DE vraag volgende keer weer stelt..

BEELDENE kunst

in en rondom Nissewaard

door: Ger Buitink

deel:2

Wie graag een rondje Nissewaard fietst komt zeker wel eens langs een standbeeld of monument en vraagt zich dan waarschijnlijk af wie zo'n mooi of afzichtelijk iets heeft kunnen maken. Wie is die kunstenaar of artiest? Wat is de aanzet geweest om dit te creëren.

Ondergetekende fietst graag deze rondjes en is op doortocht niet tegen maar langs enkele beeldend kunstwerken gereden. En dan vraag je je meteen af "wie heeft dit gemaakt".

beeldengroep

"DE ZONNEWACHTERS"

kunstenares: tjikkie kreuger

bronsgieter: ton van schalen

onthuld op zaterdag 25 september 1999

gerealiseerd door:

stichting oud en nieuw spijkennisse

Het kunstwerk is gemaakt in de tijd dat de beeldhouwster zich grote zorgen maakte om het gat in de ozonlaag. Omdat zeven een heilig getal is, gaf ze de zon zeven wachters.

Beeld van drie geabstraheerde volwassenen (mannen?) en zeven kinderen.

Locatie: Lisstraat in Spijkenisse

Kunstenaar

- Teunis (Teun) Jacob (Rheden 1927), wandschilder, beeldhouwer

- **Leef en werk**

Jacob werd geboren in Rheden en studeerde beeldende kunst aan de Willem de Kooning Academie in Rotterdam op de afdeling tekenen en schilderen. Als beeldhouwer was hij autodidact. Jacob werkte sinds de jaren 50 als zelfstandig kunstenaar in Rotterdam. In 1957 hadden Jacob en Ru van Rossem een grote tentoonstelling van zijn werk in het Lijnbaancentrum te Rotterdam. In het volgende decennium maakte hij sculpturen voor openbare plaatsen in Rotterdam, Spijkenisse en Tilburg. In 1970 ontwierp hij de zomertentoonstelling voor het theatermuseum in Amsterdam. In 1971 was hij tentoonstellingsarchitect van het Brussels Paviljoen en Downhill Palace in het Park van Cultuur en Rust Julius Fucik in

Praag. In 1974 maakte hij in Rotterdam een schetsontwerp voor de wijkgebouwen in de stadsdelen Zuidwijk en IJsselmonde in Rotterdam. Later in de jaren zeventig creëerde hij in samenwerking met de Nederlandse beeldhouwer Kees Verschuren een groots land art- project op de eerste Maasvlakte , getiteld Steen in water (Rots in Water). Dit industriegebied in de Rotterdamse haven is gebouwd op het land dat in de jaren zestig op de Noordzee werd gewonnen . In 1974 werd een eerste projectteam geïnstalleerd met Jacob, Wout Maters , Leen Droppert en Geert Lebbing, die het project aan Jacobs en Verschuren gunden. In een periode van ruim vijf jaar, grenzend aan een energiecentrale , ontwikkelden de kunstenaars een gebied tot het grootste kunstwerk van Nederland in die tijd. Andere kunstenaars deden mee aan het project, zoals Marinus Boezem en Carel Visser . In 1977 werden Jacob met Dries Wiecherink en Bouke Ylstra aangesteld als beeldend kunstenaar bij de Rijksgebouwendienst onder Wim Quist . In 1985 ontwierp Jacob een triagulier hof met fontein, dat onderdeel uitmaakte van een nieuw kantoorgebouw van Abe Bonnema in het centrum van Leeuwarden . Jacob was in de loop van het jaar ook docent aan de Willem de Kooning Academie . Met Hans Abelman, Lucien den Arend en Lon Pennock was hij actief lid van de Bond voor Beeldende Kunst Arbeiders BBK A (Vereniging voor Beeldende Kunstenaars). Samen met Annet Chavannes was hij een van de drijvende krachten achter het vakblad voor beeldend kunstenaars de BK-informatie.

Kunstenaar

Hansje den Hollander (Oostkapelle 1942), beeldhouwster.

Opmerkingen:

Onthuld 19 september 1990.

Beeld van een zittende naakte vrouw, met in haar hand een schaal waaromheen een slang, het zinnebeeld van gezondheid, kronkelt.

Dit beeld is aan het Ruwaard van Putten Ziekenhuis aangeboden door de navolgende bedrijven welke aan de realisatie van het ziekenhuis hebben meegewerkt en kwam tot stand dankzij de bemiddeling van de Stichting Oud en Nieuw Spijkenisse.

Aronson raadgevende ingenieurs - Bolidt Kunststoftoepassing -A. de Boo Delft - Chubb Lips Nederland - Dakex - Deerns raadgevende ingenieurs - De Man - Emitter - Erdo - Gebr. Kooy - G.T.L. Rotterdam Capelle - Van Der Gun Schilderwerken - I.B.C. Bouwservice - Monoliet - I.B.C. Bouwgroep Nederland - A.H.A. de Man - O.D. 205 architectuur. stedenbouw. onderzoek en landschap - Rewa Budel - Seyffer

Bedankt!

Op 1 maart 2010 werd ik lid van Het Randstedelijk Mannenkoor. Inmiddels al weer 11 jaar geleden en aan deze periode heb ik alleen maar leuke en positieve herinneringen.

Helaas komt er een eind aan mijn lidmaatschap vanwege een instabiele gezondheid. De conditie van mijn hart en andere onderliggende ongemakken hebben mij doen besluiten om het koor te verlaten.

Over deze beslissing heb ik lang moeten nadenken en heb vele afwegingen gemaakt, maar de staat van mijn gezondheid heeft de doorslag gegeven om er mee te stoppen.

Ik dank iedereen voor de fijne en kameraadschappelijke jaren die mij zijn gegeven en wens iedereen nog heel veel gezondheid en mooie jaren toe met dit fantastische mannenkoor.

Het ga jullie goed mannen!

Henk Muilenburg.

p.s. Hartelijk dank ook voor de vele hartverwarmende kaarten, appjes en telefoontjes tijdens mijn verblijf in het ziekenhuis.

April weet niet wat zij wil

April is als een schone maagd
Die door twee minnaars is gevraagd.
Zij zegt geen ja, zij zegt geen nee
Zij kiest er geen van de twee.
Wie zijn de minnaars van dit kind
Het is de zon en 't is de wind.
Zij beiden twisten om de bruid
Maar ach, het antwoord blijft nog uit.
De barre wind dreigt met geweld
En wint naar 't schijnt bij wijlen veld.
De zon gluurt door een wolkenpleet
En tooit zich in het schoonste kleed.
Zij dingen beiden om de hand
Maar ook April houdt zwijgend stand.
Zij zegt geen ja zij zegt geen nee
Zij kiest er geen van de twee.
Zo twisten zij van dag tot dag
Om beurten aan haar zij.
De wind met bulderend gewag
De zon vraagt zacht en blij.
Zij vragen zelfs terzelfder stond
Zo gaat de tijd voorbij.
April houdt een gesloten mond
Vlucht van hun weg in Mei.

bedankt haar sponsors en adverteerders
voor hun jarenlange ondersteuning

”FORUM”

富臨

Catering Service
voor Chinees Oosterse Specialiteiten

STEENBEEK
AUTOSCHADE | RUITSCHADE

Scheepvaartbedrijf
Ant. Kooren BV

Elles Velenturf
TCM Praktijk voor Acupunctuur
Voorweg 5 Spijkenisse

Fam. D. v.d. Poel

Lentekriebels & Bromelia's

Vlak voor het vorig exemplaar van Randverschijnselen uitgereikt moest worden kregen 'we' (bedoeld worden de trouwe postbodes van ons mooie clubblad) te horen dat we nog even moesten wachten op de Bromelia's. Nou moet ik eerlijk bekennen dat ik wel eens van het woord Bromelia gehoord had maar als Robert ter Brink mij in het programma Weekend Miljonairs zou vragen wat een bromelia is met als keuzes:

- A. een bromfiets speciaal voor vrouwen
- B. Een luxe bromtol
- C. een aandoening aan de luchtwegen
- D. een plantje

.....dan zou ik toch om een hulplijn gevraagd hebben.

Hoe kwamen wij eigenlijk aan de bromelia's? Zoals jullie weten heeft Arjan drie koren onder zijn hoede. Een van de koorleden van het HCM heeft een kwekerij in Bleiswijk. En je begrijpt wat zijn bedrijf kweekt.... Bromelia's. Sterker nog het bedrijf blijkt DE specialist te zijn wat betreft deze plant en de grootste exporteur van Nederland. Op de site van LKP Plants kan je het hele succesverhaal lezen. Uiteraard wilde kweker Hans Koolhaas zijn Bromelia's kwijt en bedacht Arjan dat het wellicht een idee zou zijn om Het Randstedelijk Mannenkoor wat op te fleuren met deze plant. Zogezegd, zo gedaan en voordat ik het wist stond eigenaar Hans Koolhaas met negen dozen Bromelia's voor mijn deur.

Samen met Bas Vogel gingen we op pad met de Bromelia's en het lentenummer van Randverschijnselen.

Bas en Jaap met Bromelia

Lentekriebels, zoals het voorblad vermeldde, hadden we nog niet want het was erg koud.. Gelukkig waren heel wat leden thuis en konden we het plantje met bijbehorend kaartje overhandigen. Ook niet onbelangrijk was dat we onze leden weer eens zagen in voor- en tegenspoed. Zo tobde Henk Muilenberg met zijn gezondheid en kan hierdoor helaas niet verder zingen. We waren getuigen van de liefdevolle verzorging van Paul van Grevenbroek voor zijn vrouw Jenny bij haar laatste weken. Jenny is inmiddels overleden en wij wensen Paul veel sterkte komende tijd. Bij leden die niet thuis waren hebben Bas en ik het plantje in de tuin gezet. Ik hoop dat Henk Ketting en Geert van Genderen hun plantje nog gevonden hebben. Met schaamrood op de kaken kwamen we erachter dat we Ger Buitink waren vergeten. Ger komt niet voor op de routelijst om Randverschijnselen te bezorgen, immers hij zorgt samen met Roel dat ons clubblad al jaren piekfijn in orde is met mooie verhalen en reportages. Zodoende haal ik het clubblad bestemd voor de Spijkenissers onder ons op bij Ger. Snel maar een mooie plant voor Ger gekocht. Geen Bromelia maar speciaal voor jou Ger....een mooi plantje van de plant.

Kees Wagener.

HET WAPEN VAN SPIJKENISSE

Het wapen van 1936

Het wapen van 1961

Het wapen van 2015

Het Blazoen

De beschrijving van het wapen van Spijkenisse luidt als volgt: "Gedwarsbalkt van 6 stukken van azuur en goud, de azuren balken beladen met onderscheidenlijk vier, drie en twee St. Andrieskruisjes van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels". Dit wil zeggen dat er horizontaal zes balken over het schild staan, deze zijn afwisselend blauw en goud van kleur. De blauwe balken hebben respectievelijk 4, 3 en 2 Sint-Andrieskruisjes. De bovenste heeft er 4, de middelste 3 en de onderste blauwe balk 2. Boven het wapen staat een gouden kroon met drie bladeren die is bezet met twee parels, dit is een zogenaamde gravenkroon.

De schuinkruizen of Sint-Andrieskruizen staan vermoedelijk voor rechtszekerheid. Andere steden met dit soort kruizen in hun wapen zijn Amsterdam en Breda, beide steden hebben of zelf een of meerdere rechtbanken of, zoals het geval bij Breda wil, hun landvoogd(en) mochten recht spreken. Ook de Heren van Putten hadden het recht om recht te spreken

Het wapen van Spijkenisse is een oud wapen. In de huidige vorm is het sinds 1236 en 1241 bekend van het zegel Heer Nicolaas I van Putten. Het wapen lijkt op dat van de familie Persijn uit Noord-Holland. Het staat niet vast hoe dit is gelopen, maar er is wel een vermoeden: de eerste heer van Putten was verwant aan deze familie Persijn en hij zal het wapen van Persijn als inspiratiebron hebben gebruikt voor het ontwerp van zijn eigen wapen.

Nadat de laatste nazaat van Nicolaas III van Putten kinderloos was overleden, namelijk Jacob van Gaasbeek in 1459, en de Heerlijkheid Putten aan de graven van Holland verviel, verdween het Putse wapen van het toneel. Het verscheen in de 18e eeuw weer in een andere vorm in het wapen van Hendrik Braats. Die verwierf in 1731 Spijkenisse, Brabant, Hekelingen en Vriesland, die alle hadden behoord tot de Heerlijkheid Putten. Hij nam vervolgens het oude Putse wapen in vereenvoudigde vorm op als hartschild in zijn eigen wapen.

In 1935 vonden burgemeester Lindeman van Bloemen Waanders en de gemeenteraad het tijd worden dat ook Spijkenisse een eigen wapen kreeg en zetten daarvoor de procedure in werking. De Hoge Raad van Adel adviseerde om het oude wapen van Putten hiervoor te gebruiken. Geen enkele gemeente in het land van Putten voerde dit wapen en het was een mooi gebaar om de herinnering aan de heren en vrouwen van Putten vast te leggen in het gemeentewapen van Spijkenisse. Op 18 november 1936 werd het wapen aan de gemeente Spijkenisse toegekend, toen nog zonder kroon. Op 14 juni 1961 werd het besluit bekrachtigd om het wapen te verfraaien door er een gouden kroon boven te plaatsen.

Het wapen bleef in gebruik tot op 1 januari 2015 de gemeente samen met Bernisse opging in de nieuwgevormde gemeente Nissewaard. Het wapen is in het wapen van Nissewaard opgenomen. Het wapen van Nissewaard op 2 juli 2014 bij Koninklijk Besluit aan de gemeente Nissewaard toegekend naar aanleiding van de gemeentelijke herindeling van 1 januari 2015, waarbij Bernisse en Spijkenisse werden samengevoegd tot één nieuwe gemeente.

Het Blazoen

De beschrijving van het wapen luidt als volgt: "Doorsneden; I gedeeld; a in goud een omgewende aanzierende leeuw van keel, getongd en genageld van azuur; b gedwarsbalkt van zes stukken azuur en goud, de azuren balken beladen met vier, drie en twee St. Andries-kruisjes [van zilver]; II in sinopel een golvende dwarsbalk van zilver. Het schild gedekt met een gouden gouden kroon van drie bladeren en twee parels."

De oorsprong

Het wapen is door de Hoge Raad van Adel ontworpen. Het toont boven heraldisch rechts, dus voor de kijker links, een leeuw die is afgeleid van de klimmende leeuw uit het wapen van Voorne. Deze leeuw kwam ook al voor in het wapen van Bernisse. Daarnaast staat het wapen van Putten, dat gelijk is aan het wapen van Spijkenisse en dat ook in het wapen van Bernisse voorkwam. Het

wapen is door de Hoge Raad van Adel ontworpen. Het toont boven heraldisch rechts, dus voor de kijker links, een leeuw die is afgeleid van de klimmende leeuw uit het wapen van Voorne. Deze leeuw kwam ook al voor in het wapen van Bernisse. Daarnaast staat het wapen van Putten, dat gelijk is aan het wapen van Spijkenisse en dat ook in het wapen van Bernisse voorkwam. Onder is een golvende zilveren lijn in een groen vlak afgebeeld. Deze lijn stelt de Bernisse voor, die midden door de gemeente loopt.

Geschiedenis

Jonge Steentijd en Bronstijd

De oudste resten van bewoning in het huidige grondgebied van Spijkenisse, stammen uit $\pm$ 2.900-1.800 v. Chr. Ze zijn gevonden in de voormalige polder Vriesland. Het gaat om enkele kleine woonplekken op de oever van een verdwenen kreek. Na 1.800 v. Chr. werd het gebied een moeras en onbewoonbaar.

Maquette boerderij uit de IJzertijd op Voorne-Putten
Werner Kannamüller - museum Rotterdam

IJzertijd.

Vanaf $\pm$ 700 v. Chr. gingen er boeren wonen in het huidige gebied van Spijkenisse. Uit de IJzertijd zijn resten van talloze boerderijen gelokaliseerd: van het noorden bij het Hartelkanaal tot het zuiden in de huidige wijken Vogelenzang en Waterland. De pioniers kozen hoge en droge plekken uit, in de buurt van waterstroompjes. Hun voornaamste middel van bestaan bestond uit het houden van vee. Daarnaast werden er ambachten uitgeoefend, zoals metaalbewerking en pottenbakken, en waren er contacten over langere afstanden, zoals blijkt uit vondsten als maalstenen, glazen armbanden, kralen

en barnsteen. In de 3e eeuw v. Chr. werden ook deze mensen verdreven door het water.

Romeinse Tijd

In de Romeinse tijd kwam ook het gebied van het huidige Voorne-Putten bij het Romeinse Rijk. Door Romeinse historici werd het gebied destijds omschreven als een vrijwel onbewoonbare natte wildernis. In en rond Spijkenisse vestigden zich vanaf de 2e eeuw na Chr. opnieuw veehoudende boerengezinnen, op de oevers van de kreken, onder andere in het noorden bij het huidige Hartelkanaal en in het zuidwesten in de huidige wijk Vogelenzang. Er zijn in Spijkenisse meer dan 45 vindplaatsen uit de Romeinse tijd bekend, bij de meeste gaat het om boerderijen. De woonerven en landbouwgronden waren omringd door slootjes en greppels om het land te ontwateren. Ook waren er houten sluisjes en duikers om het waterrijke land droog te houden en het water in goede banen te leiden. Uit de vondsten en het grote aantal boerderijen valt af te leiden dat het destijds een relatief dichtbevolkt en welvarend gebied was.

De belangrijkste vondsten waren op twee plekken in het noorden: (1) een villa-achtig gebouw dat omstreeks de tweede eeuw moet zijn gebouwd (aan de huidige Groene Kruisweg tussen Spijkenisse en Geervliet en (2) een grafveld (zo'n halve kilometer ten westen van de huidige begraafplaats De Ommering¹).

Als gevolg van de veenontginningen tijdens de Romeinse periode klonk de bodem in. Bovendien overstroomde het gebied rond 270 na Chr. De bevolking werd zo van twee kanten verdreven door het water. Het zou tot ± 880 duren voordat er weer bewoning mogelijk was.

Theo van Pinxteren voor Archeologi

Pot met crematierestten uit de Romeinse tijd, opgegraven in Spijkenisse-Hartel West aan de Hartelsedijk in 1981. De urn is gevonden in een groot grafveld dat tussen 50 en 200 na Christus in gebruik was. Er lagen resten van zo'n 200 doden. Van 160 mannen, vrouwen en kinderen zijn de crematierestten gevonden.

Vroege Middeleeuwen (450-1000)

Gedurende de vroege Middeleeuwen (450-1000) was Putten voornamelijk een moerasgebied en daardoor vrijwel onbewoonbaar. In dit gebied zijn de vroegste sporen uit de Middeleeuwen gevonden in de latere polders Oud- en Nieuw Markenburg (in het noorden van het huidige Spijkenisse, ten westen van de Borgtweg, grenzend aan het Hartelkanaal). Daar zijn vondsten vanaf de Karolingische tijd en bewoningssporen vanaf de 10e eeuw aangetroffen. Ook het oudste huis dat in Spijkenisse is opgegraven, stamt uit die tijd, namelijk uit ± 880. Het is tegelijk ook het oudst bekende middeleeuwse gebouw van heel Voorne-Putten.

In 1981 is in Spijkenisse-Hartel West (bij de Hartelsedijk) tussen het afval van een imposante boerderij (22 bij 10 meter, te dateren in circa 900 na Christus) een versierde mantelspeld (fibula) gevonden. De mantelspeld (3,5 cm) betreft een imitatiemunt en dateert tussen 850-1075.

14e en 15e eeuw

Al in de 13e eeuw waren de Spijkenissers begonnen met het bouwen van een stenen toren bij hun houten kapel, op de plek van de huidige Dorpskerk. In 1304 kwam de eerste kerkklok daarin te hangen. Wellicht was deze klok een hulde van heer Nicolaas III van Putten voor het aandeel van Spijkenissers in de oorlog die hij dat jaar voerde.

Dorpskerk voltooid in 1521
Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed

In het voorjaar van 1572 kwamen de Watergeuzen uit Den Briel ook op plundertocht naar Spijkenisse. Uit voorzorg was de oude altaarkan en -bel uit de kerk al heimelijk begraven. Die hele eeuw uit bleven de oorlogslasten voor de Tachtigjarige Oorlog zwaar drukken. Spijkenisse ging vervolgens mee met de Reformatie; de eerste hervormde kerkdienst was er in 1574. De bevolking was inmiddels zo verarmd dat zij vanaf 1583 een predikant moest gaan delen met Hekelingen.

Ambachtsheren

De Staten van Holland waren in 1581 de bestuurders van Putten geworden, inclusief de ambachtsheerlijkheden. Zij deden dat via een plaatsvervanger, de ruwaard. In de 18e eeuw hadden de Staten geld nodig en hielden daarom veilingen van hun ambachtsheerlijkheden. Zo werd in 1731 Hendrik Braats (1702-1741) "Ambachtsheer van Spijkenisse en Braband". Hendrik werd opgevolgd door Jacob Adriaan Braats (1732-1780) en in 1768 door Margareta Backus (1747-1783). Zij trouwde in 1769 met de Dordtse Pieter Pompe(j)us Repelaer (1736-1782) en zo kwam (en bleef) deze ambachtsheerlijkheid bij de familie Repelaer. Eén daarvan, Maria Jacoba Repelaer (1802-1862), schonk diverse kostbaarheden aan de Dorpskerk.

De rechten van de ambachtsheren stelden op Putten niet veel voor, daar zorgde het college van dijkgraaf en hoogheemraden wel voor. In dat college werden alle belangrijke beslissingen genomen en daaruit weerden zij de opeenvolgende ambachtsheren. Twee van de rechten die de ambachtsheren wel hadden, waren: (1) een titel voeren en (2) (tot 1851) nieuwe burgemeesters voordragen, maar de kandidaat moest daarvoor wel een "geldelijke opoffering" brengen, waardoor niet altijd de meest geschikte kandidaat de post kreeg. De heren en vrouwen hielden hun titel en privileges tot 1795 (Franse bezetting); na de Franse tijd, in 1815, werden hun rechten weer in ere hersteld. Later verwaterde de titel.

19^e eeuw

De moderne tijd begon in Spijkenisse met de komst van de Fransen. Naast de hierboven beschreven afschaffing van de ambachtsheerlijke rechten, werden ook de oude ambachten afgeschaft en omgevormd tot moderne gemeenten. En Hekelingen werd in 1812 per decreet bij de gemeente Spijkenisse gevoegd, wat na de Franse tijd weer werd teruggedraaid. Wel deelden Spijkenisse en Hekelingen vanaf 1825 gezamenlijk één burgemeester.

Nieuwe gebouwen

Korenmolens - Het graan werd vanaf de Middeleeuwen gemalen door een getijdenmolen pal aan de haven. Twee keer per dag, bij eb, werd hij in werking gezet door het spuien van het water naar de Oude Maas. Tijdens de Sint-Elisabethsvloed van 1421 werd deze getijdenmolen ernstig beschadigd en daarna vervangen door een windkorenmolen. Waarschijnlijk ook omdat die getijdmolen toch al onvoldoende meel kon malen om alle monden te voeden en een windmolen dat wel kon. De molen kwam aan het einde van het Noordeinde te staan, boven op de dijk om onbelemmerd wind te kunnen vangen. De eerste windmolen was van hout, maar die brandde in 1839 af. In 1840 werd een nieuwe molen gebouwd, nu van steen. In 1860 werd deze molen weer afgebroken en in hetzelfde jaar weer opgebouwd. Deze korenmolen Nooitgedacht maalde tarwe, maïs, haver, gerst, rogge voor de bakkers en de boeren uit de omgeving. Hij staat er nog steeds en maalt af en toe nog koren.

Gereformeerde kerk - Vanaf halverwege de 19e eeuw vonden er afscheidingen plaats binnen de Hervormde kerk, ook in Spijkenisse. De Dorpskerk bleef van de Hervormde gemeente, de Gereformeerden bouwden in 1890 een eigen kerkgebouw, aan het eind van de Voorstraat, bij de kruising met huidige Marrewijklaan. In 1962 is dit gebouw afgebroken, nadat de Ontmoetingskerk in gebruik was genomen.

Stoomgemaal "De Leeuw van Putten" In 1891 werd het stoomgemaal "De Leeuw van Putten" voltooid. Het verving de vele windmolens die het overtollige polderwater van de Vierambachtenboezem naar de haven pompten.

Leeuw van Putten (in 1988)
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Spijkenisse 2021

Het verhaal over de gemeentewapens en de geschiedenis van Spijkenisse heb ik van Wikipedia. Een dankbare site waar je terecht kunt voor alles wat je maar weten wil. En als je dan gaat zoeken wat er allemaal over Spijkenisse in staat, kom je een schat aan informatie tegen. Zeer boeiend om te lezen.

Na dit stukje geschiedenis, weten we allemaal dat Spijkenisse de geboortestad is van Het Randstedelijk Mannenkoor. In september 2000 zag het koor het levenslicht. Begonnen in gebouw De Stede, naderhand verhuisd naar kerkgebouw de Kern aan de Eikenlaan, waar we in maart 2020 de laatste repetitie hadden en moesten stoppen vanwege het coronavirus, niet wetende dat we niet meer terug zouden keren in dit kerkgebouw. Het kerkbestuur heeft besloten om het huurcontract met ingang van 1 april van dit jaar te beëindigen. We moeten dus op zoek naar een nieuwe oefenruimte. We schrijven april 2021 en nog steeds is niet bekend waar we in de toekomst onze zangkunsten zullen kunnen gaan vertonen. We zullen het gaan zien. Wat we wel hebben kunnen lezen in de agenda van ons koor op de laatst verschenen Randverschijnselen is, dat mogelijk kunnen gaan uitzien naar het Jubileumconcert in theater de Stoep, alsmede een Zangdienst in de Breepleinkerk, ons Kerstconcert in de Sint-Catharijnekerk in Brielle alsmede het Schipperskerstfeest in de Pelgrimskerk. Als dat toch eens mogelijk zou kunnen zijn, na 1 ½ jaar niet gezongen te hebben, dat zou toch fijn zijn. Maar geduld is een schone zaak, en de prikken zitten nog niet in alle armen, we horen en zien het wel.

Dit was het verhaal over Spijkenisse, de volgende keer zal het gaan over **Rozenburg**

Cor Kreft.

Fout of goed in de oorlog:

overpeinzingen van een naoorlogs koorlid

April en mei staan gelukkig nog altijd in het teken van het herdenken van de Tweede Wereldoorlog. Het is alweer twee jaar geleden dat we op vier mei in Brielle mochten zingen. Voor mij als relatief jong koorlid heb ik twee keer meegezongen, beide keren een stijlvolle gebeurtenis in een volle Sint-Catharijnekkerk. Gemiddeld genomen zijn onze koorleden met verhalen over de oorlog opgegroeid en sommigen van ons hebben de oorlog als kind meegemaakt. Jaap Roos en Bas Vogel, onze oudste leden, waren zelfs al 12 jaar oud en zullen nog veel herinneringen hebben. Voor mij als "geschiedenisjunk" heb ik het altijd geweldig gevonden om alle verhalen aan te horen. Van wie dan ook. Daarom heb ik wat herinneringen opgeschreven.

Geboren in het Zeeuwse Zoutelande ging ik als zesjarige op zoek naar kogels in de duinen. De film "De Slag om de Scheldemond" die door coronaperikelen nog niet in de bioscopen vertoond is, staat uiteraard hoog op de lijst om te bekijken. De kogels die ik vond kwamen van dat gevecht vandaan.

De 'Slag om de Scheldemond' vond plaats in oktober 1944. Zoals in veel veldslagen sneuvelden veel soldaten op veel te jonge leeftijd. Aan allebei de kanten maar liefst 12000 slachtoffers. Als je vanaf een duintop tussen Zoutelande en Vlissingen staat (bij Dishoek is er een duintop van maar liefst 54 m!! hoog) en het mooie Walcheren aanschouwt zie je links de bekende vuurtoren van Westkapelle. Het is moeilijk te bevatten dat dit mooie landschap 76 jaar geleden het decor van veel oorlogsgeweld was. Het mooie plaatsje Westkapelle werd, evenals Vlissingen, grotendeels verwoest. Het

historische stadhuis van Middelburg werd gebombardeerd en als kind kende ik het stadhuis alleen maar als een gebouw in de steigers. In Westkapelle is overigens een interessante tentoonstelling in "Het Polderhuis ". Hier wordt aandacht geschonken aan de Tweede Wereldoorlog met als onderwerpen: het bombardement, de inundatie, het dichten van de gaten en de wederopbouw. Mocht je in de buurt zijn, altijd stoppen en een bezoek brengen. Als jongentje van zes was ik -logisch- gefascineerd door de vele bunkers die de Duitsers als gevolg van de Atlanticwall hadden gebouwd. Er zijn na de oorlog heel wat bunkers afgebroken tot men het besef kreeg dat ook bunkers een getuigenis van de oorlog zijn. Vanaf dat moment werden bunkers monumenten en bleven gespaard van de sloop. Tevens zijn de bunkers een paradijs voor vleermuizen. Een wat vredigere bestemming.

Jaren gingen voorbij en ons gezin verhuisde naar Voorburg. Op de middelbare school las ik het boek 'Ondergang, de Vervolging en verdelging van de Nederlandse Joden, 1940-1945". Een boek wat een ontzettende indruk op mij maakte. Ik verdronk als het ware, met 'Ondergang' als leidraad, in het leed wat de joden aangedaan werd. In de jaren 70 wilde ik nog naar Düsseldorf afreizen om een gedeelte van het Majdanekproces te volgen. Dit proces tegen voormalige kampbewaarders van het concentratiekamp Majdanek was het laatste grote proces tegen oorlogsmisdadigers. Achteraf toch jammer dat ik dit niet heb gedaan al was het maar voor een dag. In de jaren 80 en 90 van de vorige eeuw bezocht ik veel voormalige concentratiekampen. Het ene kamp nog helemaal intact, zoals kamp Natzweile-Struthof (bekend als Nacht und Nebel-kamp waar mensen spoorloos moesten verdwijnen) in de Franse Eifel.

Het andere kamp geheel verdwenen met uitzondering van gedenkstenen

zoals Bergen-Belsen. Het laatste kamp, waar Anne Frank en haar zus Margot aan vlektyfus stierven, werd vlak na de bevrijding in de brand gestoken vanwege de vele luizen en de uiterst besmettelijke vlektyfus (een bacteriële ziekte). Ondanks dat er weinig te zien is maakte het kamp een grote indruk op mij. Je wandelt

over een kale vlakte met hier en daar grote gedenksteden bij graven waar in grote letters “HIER RUHE 5000 TOTE”. Onwillekeurig denk je dan aan de zusjes Frank. Waar zouden die twee liggen?

De bezoekers kunnen wel een herinneringssteen van de zusjes bewonderen. Een monument wat veel bezocht wordt.

De meeste indruk op mij maakte een achteraf gelegen begraafplaats voor Russische krijgsgevangenen. Geen namen op de gammele kruizen, verwaarloosde stenen overwoekerd door onkruid en hoog gras. Jonge knullen die ver van huis en hard waren en wellicht vele idealen hadden mochten niet ouder worden dan 18-19 jaar. Of het nu geallieerden soldaten zijn zoals bij de Slag om de Scheldemond, Russische soldaten of Duitse Wehrmacht soldaten...oorlog kent alleen maar verliezers.

In het kleine Bezoekerscentrum in Bergen-Belsen wordt aandacht gegeven aan Irma Grese. Op de foto rechts zie je een vrouw met een - op het eerste gezicht- vriendelijk gezicht. Achter dit gezicht zat een ander karakter verborgen. Irma Grese werd door de kampbewoners ook wel ‘De engel des doods’ genoemd. Irma was berucht om haar wreedheden in het kamp en werd na de oorlog op 22-jarige leeftijd ter dood veroordeeld en opgehangen.

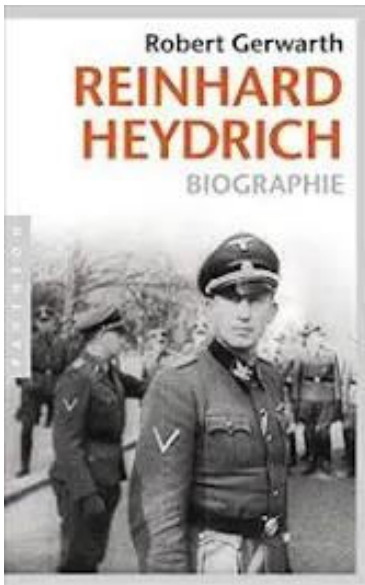

Hoe kan het nu gebeuren dat mensen in staat zijn om zulke wreedheden te plegen. Deze vraag is tot op de dag van vandaag stof voor veel psychologen. Van Irma Grese, een boerendochter, is bekend dat zij op jonge leeftijd haar moeder verloor door zelfdoding, gepest werd op de lagere school die ze

hierdoor niet afmaakte en al vroeg het huis verliet om te gaan werken. Wel een voedingsbodem om te ontsporen lijkt mij.

De Duitse filosoof Adorno schreef eens dat uit onderzoek bleek dat veel leden van de Waffen-SS boerenzonen waren. Is zijn conclusie dat deze jongens onverschilliger en cultuurarm waren terecht? Ik denk hierbij aan het Nederlandse verzet waar boeren in positieve zin een belangrijke rol speelden. Wat ik wel weet dat veel SS-ers in de top universitair geschoold waren, vredelievend christen waren en uit een fijn gezin kwamen.

Ondanks deze pluspunten reisden op 20 januari 1942 vijftien hoge SS-ers naar Berlijn om de zgn. 'Wahnseconferentie' bij te wonen. Zij kwamen bijeen om te spreken over een 'definitieve oplossing voor het 'Jodenvraagstuk' (Endlösung der Judenfrage). De bijeenkomst begon om 12.00 uur en duurde minder dan twee uur. In amper twee uur werd over het lot van de joden beslist.

De uitnodiging voor deze conferentie kwam van SS-Obergruppenführer Reinhard Heydrich, een muzikale, intelligente man afkomstig uit een warm gezin. Zijn moeder was pianolerares en zijn vader operazanger en componist. Dat is dus een ander verhaal dan de cultuurarme boerenzonen (en dochters in het geval van Irma Grese). Overigens werd Heydrich in juni 1942 in Praag vermoord door Tsjechische verzetsstrijders. Over deze gebeurtenis zijn meerdere boeken over schreven, documentaires verschenen en een film gemaakt.

Na zijn dood werd, als wraak, het dorpje Lidice (vlak bij Praag) met de grond gelijk gemaakt en bewoners afgevoerd. Een tragedie te vergelijken met Putten en Oradour-sur-Glane in Frankrijk. Wellicht

hebben jullie deze plaatsen wel eens bezocht. Lidice maakte op mij een verpletterende indruk. Op de foto links het monument van 'De kinderen van Lidice'. Alle 82 kinderen werden afgevoerd naar Chelmno en vonden daar de dood.

Het monument van de kinderen is ook bedoeld als uiting van hoop. Veel kinderen werden na de oorlog Lidice genoemd en werd de grond waar ooit het plaatsje stond een bedevaartsplaats. Een blijvende herinnering aan de oorspronkelijke bewoners.

Ten slotte...Van een goede kennis van mijn ouders, laten wij hem Gerard noemen, wist ik dat hij bij de Waffen-SS had gezeten. Als jonge knul vond ik dit machtig interessant en zou het liefst uren met hem kletsen, maar dat wilden mijn ouders niet hebben. Wat had hij gedaan in de oorlog? Wellicht gevochten in de "Slag van Stalingrad", denkende aan de vele boeken van de Duitse schrijver Heinz Konsalik die ik 'vrat' in die tijd. Er waren immers toch ook goede Duitse soldaten was de strekking van zijn boeken. En daar had hij een punt. Immers...was mijn vader in Duitsland geboren had hij ook bij de Wehrmacht moeten dienen, zo simpel is het. Bij Gerard was het een ander verhaal. Geboren in Nederlands-Indië waar zijn ouders gegrepen werden door de verhalen van Anton Mussert ("Indië verloren ramspoed geboren") en lid werden van de NSB. Nederlands-Indië kende re-

latief veel NSB-leden voor de oorlog, waaronder veel Indo-Europeanen).

Gerard werd vlak voor de oorlog voor zijn studie naar Den Haag gestuurd en kwam terecht in een fanatiek NSB-gezin. Het mag daarom geen verrassing heten dat Gerard zich aan het begin van de oorlog aanmeldde bij de Waffen-SS en jaren in Duitsland verbleef. Tien jaar geleden sprak ik Gerard op een verjaardag. Het gesprek ging over de opkomst van tattoos bij jongeren. Gerard vond het maar niets. “Maar Gerard wierp ik op ...jij hebt toch ook een tatoeage aan de onderkant van je linkerarm”? Alle SS’ers kregen namelijk een tatoeage met hun bloedgroep A, B, AB of O (Resusfactor werd pas in 1937 ontdekt). “Laat deze nou eens zien, de oorlog is al zo lang voorbij”, vroeg ik. Gerard keek mij aan en rolde langzaam zijn mouwen op. Onderaan zijn linkerarm was een kleine tatoeage te zien met bloedgroep A. Het showen van zijn tatoeage leek bevrijdend te werken. Gerard vertelde in oorlogsjaren bij BMW in Stuttgart te hebben gewerkt. Niks geen Stalingrad. Na de oorlog verbleef hij even in een dodencel in Arnhem en twee jaar in Kamp Harskamp. Gerard trouwde met een dochter van NSB-ers, raakte stateloos, maakte nooit promotie. Kortom, de Nederlandse staat liet goed merken dat hij ‘fout’ was in de oorlog. Twee jaar na het ‘showen’ van zijn tatoeage stierf Gerard. In zijn kelder werd nog allerlei Duitse propagandamateriaal ontdekt. Zijn gedachtegoed liet zich raden.

Tot zover mijn overpeinzingen over de Tweede Wereldoorlog. En dan heb ik het nog geen eens gehad over mijn oom Cor die omkwam bij aanleg van de Birmaspoorlijn. Wat dat betreft ben ik al een ‘vier mei herdenkingsveteraan’ en mogen we nog jaren doorgaan met herdenken. Wat zou het mooi zijn als we in mei 2022 weer mogen zingen in de St. Catharijnekerk. Ik denk dat jullie er ook zo overdenken.

Kees Wagener.

Agenda

12 dec. 2021
zondagmiddag

Zangdienst in Breepleinker

16.00 uur
Rotterdam

23 dec. 2021
donderdag

Kerstconcert Sint-Catharijnek

20.00 uur
Brielle

26 dec. 2021
zondag

Schipperskerstfeest in de Pelgrimskerk

16.00 uur
Rotterdam

Wist U dat...? vanwege Corona
Het mannenkoor voorlopig niet repeteert op donderdagavond
in gebouw De Kern, Eikenlaan 2 in Spijkenisse.